گفتوگۆ لەگەڵ شاعیر دلاوەر قەرەداغی ... سازدانی/ شاخەوان سدیق.

دلاوەر قەرەداغی:
شیعر بۆمن هەم پەناگەو هەم هۆی بەرگرییە بۆ خۆپاراستن لە بچووك بونەوەی خۆم.

دلاوەر قەرەداغی: یەکێکە لە نوسەرو شاعیرو وەرگێڕە بەتواناکانی ئێستای ناو دونیای ئەدەبی ئێمە، کە سالانێکە بەرهەمەکانی جێگای مشتومڕی گەرمی کۆڕوکۆبونەوەکانن، ناوی ئەو هەمیشە ناوی ئاشنایە بە هەموومان، بەجۆرێك کەم لە کتێبخانەکانی ئێمە لە ماڵەوە هەیە کە کتێبێکی شیعری یان وەرگێڕدراوی ئەم نوسەرو وەرگێڕەی تێدا نەبێت، بۆ زیاتر ئاشنابوون بە تێڕوانینی (قەرەداغی) بۆ ئەدەب بەگشتی بەتایبەت شیعر، ئەم دیدارەم لەگەڵدا سازدا.

پ١/ زۆرێك لە نوسەرانی دونیاو بەتایبەت نوسەرانی کورد کە دەست بە نوسین دەکەن، لە شیعرەوە دەست بە نوسین دەکەن. دواتر هەندێك لەوانە ڕێگای جیاوازی خۆیان بۆ ژانرەکانی تری ئەدەب دەدۆزنەوە. مەبەستمە بپرسم هۆکاری ئەمە چیە؟ ئایا شیعر نوسین کردەیەکی هێندە ئاسانە، یان وەك ئەوەی (بەختیار عەلی) دەڵێت" مرۆڤ بۆ ئەوەی شیعرێکی جوان بنوسێت دەبێت ڕۆحی پیر بووبێت"

وە/ بەشێکی زۆری ئەوە پەیوەندی بەوەوە هەیە کە پاشخان و زەمینەی کولتووری و ئەدەبییمان شیعر بووە و هەر لە سەرەتاوە زوبان و گوێ و حەزی نووسینمان بە شیعر پڕژاوە. ژانری شیعر هەر لە زووەوە هەژموونی بە سەر خەیاڵ و یادەوەریمانەوە هەبووە و پانتایی گەورەی لە هزر و دەربڕین و خۆ دەربڕینماندا داگیرکردووە. ئەو شیعرانەی لە ماڵ و قوتابخانەکاندا پێمان لەبەردەکران و ئەو سروودە نیشتمانییانەی پێمان دەگوترانەوە، وایان دەکرد کە شیعر نەك هەر نزیکترین و سەرەکیترین ژانر بێت لەمانەوە، بەڵکو ئەرکێکی نیشتمانیی و پەروەردەییش ببینێ و هاوکاتیش بەشێکی زۆری حەزی نووسین و چێژی ئەدەبییمان لەو سەرەتایانەدا تێر بکا و زەمینەمان بۆ خۆ تاقیکردنەوەی نووسین بۆ بڕەخسێنن. وێڕای ئەوەش لە

قوتابخانە و بوارە پەروەردەییەکەدا شیعر زیاتر لە چەقی سەرنجدا بووە و زۆرتر پێشبڕکێ و چالاکی لە چاو شانۆ و شێوەکاری و مۆسیقادا بە شیعر دەڕەخسێنرا و گرینگیی پێدەدرا. ئەمە بەراورد بە نووسەرێکی خۆرئاوا بەو شێوەیە نەبووە. بۆ نموونە بەشێکی زۆری ڕۆماننووسە بەناوبانگەکانی دونیا لە کاری ڕۆژنامەنووسی و ئەزموونی ڕۆژنامەوانییەوە پێیان ناوەتە ناو ئەزموونی نووسین بە تایبەتی ڕۆمانەوە. شیعر لای ئێمە بە جۆرێك لە جۆرەکان هەم فریادڕەس بووە و هەمیش تاقە دەروازە و دەروو بووە. بە شیعر شت فەربووین و بە شیعر لاواینەتەوە و بە شیعر گۆرانیمان گوتووە و بە شیعر گوزارشتمان لە تووڕەیی و تەنیایی و بردنەوە و شکستەکانمان کردووە.

پ۲/ بەگشتی ئەگەر سەیری شیعری کوردی، بەتایبەت شیعری دوای ڕاپەڕین بکەین، دەبینین ڕەشبینییەکی زۆر باڵی بەسەر فەزای زۆرێك لەو تێکستانەدا گرتووە، بە تایبەت لە شیعری گەنجەکاندا، ئەویش بەجۆرێکە، کە مرۆڤ لە خوێنەوەیاندا جگە لە ئازارو برین و بێزاری تامی هیچ شتێکی تر ناکات، پێتان وایە هۆکاری ئەمە چییە؟ شیعر بە پیشاندانی ناشیرینییەکانی ژیانە؟ یان دۆزینەوەی جوانییە شاراوە نەبینراوەکان و دۆزینەوەی ئەو دونیا نوێیەیە کە مرۆڤەکانی تر کەمتر پێی پێدەبەن؟

وە/ لە ڕاستیدا دەکرێ ئازار و ڕەشبینی و غەم و نسکۆ و .... هتد لە یەك کاتدا بکرێتە جوانترین شیعر و خەراپترین تێکستیشیان لە بەرهەم بهێنرێ... شیعری جوان بە ڕای من لە یەك کاتدا لە ناو هەموو ئەوانەدا و لە دەرەوەشیاندان... هەموو شتێك لە ژیان و دەوروبەرماندا نەك هەر ماتریاڵی خاو و کەرەستەی ناوازەن بۆ شیعر، بەڵکو خوڵقێنەری زوبانی دەقیشن... هەستەکانی مرۆڤ هەر لە ناچیزترینیانەوە تا شکۆدارترینیان، هەر لە غەمگینترینیانەوە تا شادترینیان دەبنە شیعر .. ئەوەی ئێوە باسی دەکەن دەشێ شەپۆلێك بێ و شیعر و هەڵبەست و قسە و تێکستی جۆراوجۆر و ئاست جیاوازی لە خۆی گرتبێ، دەکرێ لە بری باسی ئەو شەپۆلە بە کۆ بکرێ، ئێمە هەوڵ بدەین دەنگە کەم و ناوازەکانی بناسینەوە و ئەگەر شتێك هەبێ ناوی ڕەخنەی کوردی بێت، قسەیان لە سەر بکا و گرینگییان پێ بدا... شەپۆل و ئاپۆرە و قەرەباڵخییەکان دەڕەونەوە و ئەوەی دەمێنێتەوە چەند دەنکە مروارییەکی جوان و بە درەوشە و تەنیان...

پ۳/ ئاماژەتان بە ڕۆڵی ڕەخنەگر داوە، دەمەوێت بپرسم بە زۆرێك

لەوانەی بابەتی ڕەخنەیی لەسەر تێکستەکان دەنوسن پێش قسەکردن لەسەر ناوەرۆك و ئاستی ئەدەبی دەقەکە قسە لەسەر کەسایەتی شاعیرەکە دەکەن، ئەوە پەیوەندی بە ناڕاستگۆی شاعیرانی ئێمەوە هەیە لەگەڵ خۆیان و جیاوازی لە نێوان نوسین و هەڵسوکەتی ژیانی خۆیاندا هەیە؟ یان لاوازی ئاستی ڕەخنەی ئێمەیە کە هێشتا ناتوانێت لە کەسایەتی شاعیر دوربکەوێتەوەو واز لە ژیانی تایبەتی نوسەر بێنێت و بابەتیانەو زانستیانە قسە لە سەر خودی دەقەکە خۆی بکات.

وە/ بە داخەوە چەند هەوڵێکی دەگمەن و تاك و تەرای لێدەرچێ، ڕەخنەی کوردی پێبەپێی بزاوتە ئەدەبیی و هونەرییەکە نەهاتووە و قسەی جیددی لە بارەیەوە نییە و نەبووە . ئیشی ڕەخنەی کوردی تا ئەم ساتەوەختە بە زۆریی لە نێوان پۆلێن کردنی کارێکی ئەدەبیی لە نێوان باش و خەراپ، لاواز و بەهێز، جوان و ناشیرین، ڕەشبین و ڕووناکبین، ئومێدبەخش و نائومێدکەر و تا دەگاتە ڕووخێنەر و بنیاتنەردا قەتیس ماوە و ئەوەیشی لەو کۆنتێکستەدا دەیڵێ تێکەڵەیەکە لە سەرنجی لابەلا و سەرەقەڵەمی پەرتەوازە و ڕای شەخسی و زووتێپەڕ، ئەوە ئەگەر نەیپەرژێتە سەر قسەکردن لە سەر کەسێتی نووسەر خۆی و شێوازی ژیان و ستایشکردن یان بوغزاندنی، یاخود نەیەتە سەر ئەوەی دواجار هێڵێکی ڕاست و چەپ بە سەر هەموو شیعردا بهێنی و بە ڕستەیەك بڵێ: کورد هەمووی شاعیرە و شیعر لە دنیادا باوی نەماوە و خوێنەری نییە... لە ڕاستیدا ڕەخنە لە دەرەوەی هەموو ئەو خانەبەندکردنەی کارێکی ئەدەبیی بە سەر باش و خەراپ و جوان و ناشیرین و لاواز و بەهێزدا، ئیشێکی بنەڕەتی لە ئەستۆدایە کە ئەویش هەڵگۆزانی دەلالات و مانا و ئاسۆی نوێیە لە دەقدا، هێنانە قسەی دەق و کەشفکردنی وزە تاریك و شاراوەکانێتی... ڕەخنە بەرهەڵداکردنی ئەو نەگوتراوانەیە کە دەق نەیگوتوون یاخود نەیویستووە بیانڵێ، بەو مانایە ڕەخنە ئاستێکی مەرمووق و شکۆداری دەقە لە بەرزترین و واڵاترین ئاستی چێژی ئەدەبیی و ڕاهێنانی خوێنەر لە سەر چێژبردن لە ئەدەب و ئەزموون و ڕەهەند و ئاسۆ هەنووکەیی و ئایندەییەکانی... لە ڕاستیدا هەندێك لەو ڕانانەی کە لە ئەدەبیاتی ئێمەدا لە بارەی کتێبەوە دەنووسرێن، جیددی تر و پڕ زانیاری تر و خاوەنی بەهای ئەدەبیی و ڕەخنەیی زیاترن لەو نووسینانەی بە ناوی ڕەخنەی ئەدەبییەوە دەنووسرێن..

پ4/ شیعر یەکێکە لە گرنگترین و کۆنترین ئەو ژانرە ئەدەبیانەی کە بەدرێژای مێژوو لەگەڵ مرۆڤدا ژیاوە، (کازانزاکیس) یش دەڵێت(شیعر ئەو خوێیەیە کە ناهێڵێت جیهان بۆگەن بکات) بەبڕوای ئێوە ئەم

گرنگیی شیعر لە چییەوە هاتوە؟ تۆ بۆ دەتەوێت شیعر بنوسیت و بۆ تۆ شیعر چییە؟

وە/ گرینگیی شیعر بە بڕوای من لە خۆیدا و لە هەبوونیدایە. لەو بەشدارییەی فرە مەودا و تێکچڕژانە چڕێیدایە لەنێو ژانرەکانی تری ئەدەب و تەنانەت سینەما و مۆزیکیشدا...گرینگیی شیعر بە لای منەوە لەوەدایە کە لە کرۆکی ژیاندایە، لە پڕکردنەوە و بەرجەستەکردنی پێداویستییە ناوەکیی و ڕۆحییەکانی مرۆڤدایە. لەو شکڵیەدا کە لێناگەڕێ بچووك و بچووکتر ببینەوە و بکەوینە دوای دروشم و مژدەی سادە و ڕۆژانەیی و درۆیینە. گرینگیی شیعر لەوەدایە جەختمان لە سەر دیوە سەرکەش و یاخی و تەنیا و سەرفرازەکەی خۆمان پێ دەکاتەوە، گرینگیی شیعر لەوەدایە بازمان بە سەر دیوە نزم و توڕەهات و هیچەکەی خۆماندا پێ دەدا و ڕووبەڕوو بەرامبەر دیوە باڵا و ڕاستەقینە و جوانەکەمان ڕامان دەگرێ.. گرینگیی شیعر لەوەدایە کە ئەڵتەرناتیڤمان بە جیهان دەداتێ، ئەڵتەرناتیڤمان بە زوبان و خەیاڵ و ئایندە و خۆبوونمان دەداتێ... واتە شیعر جیهانێکی تر و زوبانێکی تر و ئایندەیەکی تر و بوونێکی ترمان دەداتێ، بوونێك کە خۆمان هەڵیدەبژێرین و توند و پتەو و بەرپرسیارانە و بێ سازش لە بەر ڕەشەبای کەست و کارەساتەکانیدا ڕادەوەستین ...

پ/ کاتێك کە ئەزمونی شیعری تۆ دەخوێنینەوە، تیایدا هەمیشە هەست بەگەڕانەوەیەکی دیار یان شاراوە بۆ منداڵی دەکەین و لەوەوە بەر دونیای شتە بچوك و سادەکان بۆ زمانێکی قوڵ لادەکەوین، بەتایبەت لە شیعری (باوکە پەنجەرەکە بکەوە، قسەیەك لە دەما ماوە دیڕەم) ئەم گرنگیدانە بە ڕابردوو بۆ؟ گەڕانەوە بۆ منداڵی تەنها کەرەستەیە بۆ بنیاتنانی شیعر یان یادەوەرییەکی لە دەستچووی تۆیە و شیعر قەرەبووی لە دەست چونیت بۆ دەکاتەوە؟

وە/ دەتوانم بڵێم شیعر لای من خودی منداڵییە بە هەموو دیتاڵەکانییەوە لە ئێستادا و پراکتیزەکردنەوەیەتی بە هەمان ئەو خەیاڵاتانەی کە منداڵ دونیای واقیعی پێ دەستکاری دەکا و بە هەمان ئەو کەرەستانەی کە منداڵ دونیای خۆی پێ ڕێدەنێ. شیعری جوان بە بڕوای من بەو وزە گەورەیەی خەیاڵ و بەو کەرەستە سیحرییانەیەوە کە خاوەنییەتی، هیچ پێویستی بەوە نییە لە سەر یادەوەریی بژی و ئاخ و داخ بۆ ژیاندنەوەی هەڵکێشە و قەرەبووی شتێك بە شتێکی تر بکاتەوە. ڕەنگبێ نۆستالگیا کەم و زۆر ڕۆڵ لە خەیاڵدا بگێڕێ و بە جۆرێك لە جۆرەکان کاریگەری لە سەر بونیادی تێکستەکە هەبێ، بەڵام ئەو

کاریگەرییە دەبێ ئەوەندە دوور و کاڵ و یەکانگیر لەگەڵ ئێستادا بێ کە لە سەر یادەوەری و گێڕانەوەی نۆستالگیانە بۆ ڕابردوو نەژی و هەناسە نەدا، ئەگەرنا لەو کاتەدا شیعر نزیك دەبێتەوە لە مەنەلۆگ یان خۆدواندنێکی یەکتا و یەك ڕیتم و بێ خەیاڵ. واتە من ئەوەندەی وەك ستركتور دەگەڕێمەوە لای منداڵیی و هەوڵی خوڵقاندنەوەی ئەتمۆسفێر و بەکارهێنانەوەی کەرەستەکانی و فەرماندنەوەی زوبان و وێنەکانی دەدەم، ئەوەندە بە دوای ئەوەوە نیم کە یادەوەرییەکانی بگێڕمەوە یان ڕابردوو بکەمە چەق و سەنتەری ڕۆنانی بونیادی شیعرەکە.

پ/ نوسەرێك دەڵێت" پتر لە هەر شتێکی تر بۆیە شیعر دەنوسم هەتا بتوانم باسی خۆم بکەم" ئەپرسم تۆ تاچەند لە نوسینەکانتا خۆت ئامادەی؟ تۆ خۆت دەنوسیتەوە، یان ئەوانی تر، لەکاتی نوسیندا خۆتو دنیا تایبەتەکەی خۆتت لە بیرە؟ یان تۆ بە خوێنەر دەنوسیت و لە پێشنوسین و دوای نوسینیشا خوێنەرەت لە بیرەو بۆ ئەوان دەنوسیت.؟ شیعر پەیوەندیەکی زاتییە یان گشتی؟

وە/ من لە میانەی خۆمەوە وەك خود و سەنتەر، لە دەوروبەر و دونیا دەدوێم، دەبمە بەشێکی یەکانگیر لەگەڵ دونیای خۆم و شەریکێکی کارا و هاوبەش و ئەکتیف لەگەڵ مرۆق و گەردوون. دەتوانم بڵێم بە زۆریی لە شیعر و پرۆسەی شیعرنووسیندا یە، دەبمە خودێك کە دەتوانم هەست بکەم شتێك دەکەم، هەست بکەم کە بەشدارم، کە قسەیەکم هەیە بۆ گوتن، لە نزیکەوە هەستەکانم لە بینین و بیستن و چێشتن و بەرکەوتن ڕۆڵی ڕاستەقینە و سروشتی خۆیان دەگێڕن. لە شیعردا دەبمە کەسێکی تر، کەسێك ئامادە بۆ دەست بەکاربوون بە کەرەستە سادە و ئەفسووناوییەکانی ڕۆنان و خوڵقاندنەوە. شیعر بۆ من هەم پەناگە و هیڵی بەرگرییە بۆ خۆپاراستن لە بچووکبوونەوەی خۆم و هەم هێڵی هێرش و ڕۆیشتن بۆ شەڕێکیشە کە ئازایەتی خۆمی تێدا بنوێنم و هەست بە شکۆ و کاریگەریی خۆم بکەم، ئیتر هیچ گرینگییش نییە کە تیایدا دەیبەمەوە یان دەدۆڕێم. شیعر تا سەر ئێسك پرۆسەیەکی داهێنەرانەی خودییە، بەڵام لە ڕووبەرێکی بەرفراوان و واڵای بووندا.

پ/ زۆرێك لەوانەی ئەزمونی شیعری تۆیان خوێندۆتەوە پێیان وایە ئەزمونی شیعر نوسینی تۆ ئەزمونێکی (هێمنە) بەجۆرێك کاتێك توڕەش دەبیت یان نیگەران دەبیت و توشی جۆرێك لە هەڵچوون دەبیت لە شیعردا هێشتا بێزاری و تورەبوونەکانت دەربڕینێکی هێمنانەیە، بۆنمونەش لە شیعری (هەموو ڕێگەکان دەچنەوە سەرا) ئەم هێمنییە لە چییەوە هاتووە، ئەوە پەیوەندی بە کەسایەتی خۆتەوە هەیە یان شیعر

خۆی ئەوە دەخوازێت، ناکرێت چون لە باسی پەپولەدا مرۆق ناسکە ئاواش لەکاتی دەربڕینی ناشیرینیەکاندا مرۆق زبربێت ئەگەر لە شیعریشدا بێت؟

وە/ پێم وا نییە تێکستی جوان لە تووڕەییدا و بە تووڕەیی بنووسرێ، لانیکەم من وای دەبینم کە زوربەی ئەو تێکستانەی بە تووڕەیی و لە ساتەوەختی تووڕەییدا دەنوسرێن دەبنە دروشم یان تێکستی ساتەوەختی کە زوو تێدەپەڕن و دەگوزەرێن و بیردەچنەوە… هیچ شتێك وەك نووسین پێویستی بە هێمنی و هاوسەنگیی و لەسەرخۆیی و لەسەروەستان نییە… تێکستی جوان لەوە شەفافتر و ڕوونترە کە بە تووڕەیی و هەژان و ئینفیعالی ساتەوەختی شلوێ بکرێ. هەموو شتێك لە تێکستدا دەبینرێ، تەنانەت ئەو تەمومژ و ئاڵۆزییەش کە شاعیر دەیەوێ بە توانایی خۆی لە ژێریدا بشارێتەوە. کاتی خۆی کاك ڕێبین هەردی لە نووسینێکدا زۆر جوان و ڕوون باسی ئەو چەمکەی ئەم پرسیارەی ئێوە دەکا و بە نموونە باسی زوبانی ئەو یەك دوو شیعرەم دەکا کە بە ئەنفال و هەڵەبجە نووسراون و چەند دەقێك لە شیعری (شەهیدەکان ماڵیان لە شووشەیە)، دەنێتەوە کە شەهیدەکان لە شیعرەکەدا "بۆ دوای کۆرسەکدا دەگەڕێن بە ئەوەی خۆیان لە خولی فێربوونی ئەکەردیەن ژێنیندا ناونووس بکەن…" سەبارەت بەو شیعرەی ئەوەیش ناوتان هێنا (ڕێگەکان دەچنەوە بەر سەرا) کاتێك نووسرا شار پەنگی خواردبۆوە بە ڕق و هوتافکێشان و تووڕەیی، چەند جارێك داوام لێکرا وەك زوربەی زۆری ئەو شیعرانەی تر کە بە ۱۷ ی شوبات لەو کاتەدا دەنووسران، سەر بکەومە سەر سەکۆکە و بیخوێنمەوە، بەڵام من قایل نەبووم و پێم وا بوو ئەو شیعرە لە بەردەم خەڵکێکی زۆر و بە دەنگی بەرز و گڕ ناخوێنرێتەوە، چونکە شیعرەکە لە قەرەباڵخییدا و بە تووڕەیی نەنووسراوە..

پ/ پێم خۆشە دەربارەی پەیوەندی شاعیر بە کۆمەڵگاوە سەرنجت بزانم، (پابلۆنیرۆدا) لە وتارێکدا دەڵێت" ئەمەی شاعیران مافی خۆمانە شادومانبین، بەو مەرجەی شان بەشانی گەلەکەمان و لەکاتی بەرخۆدان و ڕێگای خۆشبەختیدا لەگەڵیان بمێنینەوە. یان لە جێگایەکی تردا دەڵێت" شاعیر هەرگیز سڵ لەوە ناکاتەوە بەشێشگەڵە ناوی ببەن، چونکە شیعر خۆی شۆڕشە" مەبەستمە بپرسم تاچەند پێتان وایە کە دەبێت شیعرو شاعیر لەگەڵ خەڵك و لە بەرەی خەڵك بن و شیعر بەشێك بێت لە خستنە ڕووی ئازارەکانیان.

وە/ هیچ گومان و دوودڵییەك لەوەدا نییە کە دەبێ شاعیر و نووسەر

لەگەڵ خەڵك و لە بەرەى خەڵكدا بێت دژى ستەم و ستەمكار، ئەگەر هەر نەيشتوانێ دژى بێت ئەوا لانيكەم لايەنگرى ستەم و ستەمكار نەبێ و يەكێك نەبێ لەوان. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەبێ بۆ هەندێ پرسى هەستيار لەگەڵ تاك و نوخبە و كەمينەدا بێت دژى ڕا و بيروبۆچوونى باوى زۆرينە و ئاپۆرە و حەشامات. لە ڕاستيدا سياسەت لاى ئێمە بۆ بەرژەوەندى خۆى بە گوێرەى مەزاجى خۆى ئەو پرسەى زۆر جار و بە شێوەى جۆراوجۆر شێواندووە و ئەندام و لايەنگيرانى خۆى بە جۆرێك پەروەردە كردوون كە مەرجە شاعير و نووسەر و ڕووناكبيران خاوەن هەڵوێستى هەنووكەيى سياسيى بن. بەڵام لە ڕاستيدا نووسەر بەر لە هەر شتێك دەبێ خاوەن ڕوئيا و ديد و هەڵبژاردن و دونيابينى خۆى بێ و دواى قەرەباخيى نەكەوێت، ئەم قسەيەش بەو مانا□ نييە كە لەگەڵ خەڵك و بەرەى خەڵكدا نەبێت، بەڵام لەگەڵ بوون بە ديوە سياسى و مەرامە ئايديۆلۆژييەكەى دا نا، بەڵكو دژى خودى ئەو ديوە سياسيى و مەرامە ئايديۆلۆژييەش كە حيزب و رێكخراوگەلى سياسى ئامانجمەندانە خەڵك دەكەنە پردى وەديهێنانى مەرامەكانى خۆيان يان بۆ لێدانى نوخبە و دەستبژێر و ئيليتێكى سياسى يان ڕووناكبير و مۆدێرن ئامادەيان دەكەن.

پ/ قسەيەكى بوزيەكان هەيە دەڵێت" هەوڵبدە زۆر سەفەربكەى، تەنانەت ئەگەر بۆ گەڕەكى ئەوديو ماڵەكەى خۆشت بێت، ئەوەش لە خوێنەوەى كتێبێك گرنگترە" من دەزانم تۆش يەكێكيت لەوانەى سەفەرت زۆركردوە لە زۆر شوێنى دونيا ماويتەوە، دەمەوێت بپرسم، گەڕان و سەفەر تاچەند بۆ نوسەر، بەتايبەت بۆ ڕوئياى شيعرى شاعيرگرنگن، بينينى دونيا چى بەتۆ بەخشيوە و چ كۆمەكێكى بۆ پرۆسەى نوسين لاى تۆ ه□ بووە.

وە/ لە ڕاستيدا گرينگيى سەفەر و بينينى شوێنى تر و ه□□مزينى هەواى تر هەر لەوەدا كورت نا بێتەوە كە بنيادەم وڵات و شوێن و جێگەى تر دەبينێ و بە خەڵك و زوبان و كولتوورى تر و نوێ ئاشنا دەبێ، بەڵكو ئەوەيە كە مر□ق (خ□) يەكى تر لە پنتگەلى ترى دونيادا دەبينێ كە لەو كەسەى بەر لەر سەفەر و بينينى خۆى لە فەزا و ڕووبەرى پێشوودا ناچێت… مر□ق ل□ سەفەر و بينينى شوێنانى تردا لە خۆى تێدەپەڕێنێ و ڕوانينى د□پ□ژ□، خەياڵى دەوروژێ و سەرسامىى دايدەگرێ و دڵى بە ڕيتمى نوێ لێ دەدا و ئارەزووى بۆ ژيان تا دوا پلە بۆ باوەش كردن بە دونيا و ه□□مزينى هەواى تازە و يەكانگيربوون لەگەڵ شتگەلى نوێدا دەبزوێ…. سەفەر و گەڕان و بينينى دونيا مافى سەرەتايى هەر كەسێكە و هەموو كەسێك خولياو

ئارەزووی بە پلە و ئاستی جیاواز بۆی ھەیە و دیارە بە شێوازی جیاوازیش لە سەری ڕەنگ دەداتەوە و کاردانەوەی بۆی ھەیە، ھەر بۆیە کەمیش نین ئەو کەسانەی کە ساڵانێکی زۆرە لە دەرەوە دەژین و سەفەریان بە شوێنی جیاواز کردووە، بەڵام نەك ھەر قولانجێك لە خۆیان تێنەپەڕاندووە، بەڵکو جاران مرۆڤتر بوون و ڕوانینیان کراوەتر باشتر و جوانتر بۆ دونیا و بوون دەکەوتن. بیرمان نەچێت سەفەرێکی تریش ھەیە جوگرافیی نییە و مەرق یەك ھەنگاوی بە ھەڵنانە، بەڵام لە کتێب و شیعر و مۆسیقا و فیلمەکانەوە ئاشنا دەبێ بە دونیا و لە نزیکەوە بۆ شار و ڕێگە و زەریا و زوبان و کولتووری نوێ دەکەوێ. سەبارەت بە منیش کە سەر بەو نەوەیەم لە جەنگەکاندا لە دایکبووین و گەورەبووین و یەکەمین سەفەرمان، ڕەوی ناچاری و زۆرەکیی و گیانی خۆ ڕزگارکردن بووە، بۆیە ھەمیشە ھەست دەکەم ترس و نیگەرانیی و جۆرە دردۆنگیی و ڕاڕاییەك بە سەفەر و گەڕان و شوێن بینینەکانمانەوە ھەیە. بەڵام بە گشتی ھەرە شتی گرینگی سەفەر بە نووسەران بە بڕوای من ئەوەیە، کە ئەگەر لەوەوبەر بە یەقینەوە خۆی بە نووسەر و شاعیر و داھێنەر زانیبێ، ئیدی ھەر لە سەرەتا و یەکەمین ھەنگاویی سەفەرەکەیدا ڕادەچڵەکێ و شەك دەبە بەوەی کە ئەوانە ھیچیان نەبووە، بەڵام ھاوکات گوێی ئەوەشی تێدەگەڕێ کە ئەگەر بیەوێ دەتوانێ دەست پێکردنەوەیەکی تازە دەست پێ بکاتەوە، خۆ ئەگەر نەیشتوانێ بە زوبانێکی نوێ بنووسێ، بەڵام بەھەرحاڵ دەتوانێ بە خەیاڵ و ڕوانینی نوێوە بیر بکاتەوە و خۆی بە کەسێکی تری جیاواز لە پێشوو بزانێت.

پ/ ھەمیشە دەوترێت بڕیاری نوسین بۆ نوسەر کارێکی گران و پڕ لە دودڵیی و ڕاڕاییە، (مارکیز)یش دەڵێت" قورسترین و سامناکترین بڕیار، دانیشتنە لە بەردەم کاغەزی سپیدا" توش لە نوسینێکدا دەڵێت" ھەموو ڕووبەڕوو بونەوەیەك لەگەڵ کاغەزی سپی دڵەڕاوکێیەکی لەگەڵدایە" مەبەستمە بپرسم ئەم ترسەو دڵەڕاوکێیە لە کاغەزی سپی لەچیەوەیە بۆ نوسەر؟ تۆ باش ئەو ھەموو ئەزموونە لە نوسین، ھێشتا ھەر لەکاتی نوسینا قەلەقی؟ نوسین بەتایبەت شیعر چی پێبەخشیت و لە چی بێبەشی کردی؟

و/ لە تەوراتدا بەسەرھاتێکی سەرنجڕاکێش لە بارەی ئەلیسا پێغەمبەرەوە ھەیە کە سەروکاری لەگەڵ مردوو زیندوو کردنەوەدا ھەیە و بەوپەڕی باوەڕ و قەناعەتەوە شان دەداتە بەر ئەرکێکی مەحاڵی لەوجۆرە. 'کازانتزاکیس' یش لە یادەوەرییەکانیدا 'ڕاپۆرت بۆ گریکۆ'، بەسەرھاتی ھاوڕێیەکی شاعیری بە ناوی ئانگیلیەس

دەگێڕێتەوە كە ئێـوارەيەكی درەنگـی ڕۆژێكيـان لە پياسـەكردن دەگەڕێنەوە، لەبەر دەرگای مالەوەدا ڕادەوەستن و لەزەريا دەنۆڕن. پۆستەچی گوند دێت و نامەيەك لە جانتاكەی دەردێنێ و دەيداتە دەست هاوڕێكەی. پاشان سەر دەباتە بناگوێی و بە ترس و شڵەژانەوە دەڵێ: “بەستـەيەكی گەورەشت بۆ هاتووە”… ئـانگيليـۆس بەدەم خوێنـدنەوەی نامەكەوە ڕوخساری سوور هەڵدەگەڕێ و هەناسەبڕكێی پێدەكەوێ. پاشان نـامەكە دەدات□ كـازانتزاكيس و دەڵێ:”بيخـوێنـەوە!” كـازانتزاكيس نامەكە وەردەگرێ كە هی ژنەكەی (ئانگيليـۆس) ـە و بۆی نووسيوە:
“بـوزا بچكۆڵە ئـازيزەكەم! بەرگـدرووەكەی هاوسـێمان مـرد، وا بۆت دەنێرم بەڵكو ڕۆحی بكەيتەوە بە بەردا!”
ئـانگيلۆس بەترسـەوە تەماشـای كـازانتزاكيس دەكـا و دەڵێ:” بڵێـی بتـوانم؟ … بڵێـی زەحمەت بێ؟” كـازانتزاكيس بە شانهەڵتەكانـدنەوە دەڵێ:” نازانم، بەڵام بەهەرحاڵ، بەڵێ زۆر زەحمەتە!” پۆستەچييەكە پەلەی دەبێ، دەڵێ:” ئەی چی لەو بەستە گەورەيە بكەم؟” ئانگيليـۆس وەڵامی دەداتەوە:” بۆم بێنن…!” وا دەڵێ و بە دەم چاوەڕوانييشەوە خۆی دەخـواتەوە و لێـو دەكـرۆژێ. زۆری پێنـاچێ دوو پيـاوی لادێيـی دەردەكەون. تابوتێكيـان بەسـەر شـانەوە دەبێ كە تەرمـی كـابرای بەرگـدرووی تێـدایە. ئـانگيلۆس زۆر جـوامێرانـە دەڵێ:” ئـادەی بۆم بەرنە سەرەوە” جارێكيتر ئاوڕ دەداتەوە، تەماشای كازانتزاكيس دەكا و بە نيگەرانيی و دردۆنگييەوە دەڵێ:”چ دەڵێی؟ بڵێی بتوانم؟ تۆ بڵێی ئەوەم لەدەست بێ؟” كازانتزاكيس وەڵامی دەداتەوە:” تۆ هەوڵی خۆت بدە، منيش دەچم پياسەيەك دەكەم!” كازانتزاكيس ڕێگەی كەنار زەريا دەگرێتەبەر. بۆنی سەوڵ و زەريا هەڵدەمژێ و بەخۆی دەڵێ:” ئێستا ساخ دەبێتەوە ئاخۆ ئەو هاوڕێيەم فشەكەر و تەڵەكەبازي□ يان ڕۆحێكی چاوقايمە و سەروكاری لەگەڵ مەحاڵدا هەيە؟ بڵێی چ بكات؟ بڵێـی هەوڵبـدا مـردووەكە زينـدوو بكـاتەوە؟ يـاخود لە حەژمەت ئابڕووچوون وەك ڕێوييەكی فێڵباز دەخزێتە نێو جێگەكەی و خۆی دەكا بە نوسـتوو، ئەمشەو ئەوەم بۆ دەردەكەوێ….” كـات□ كـازانتزاكيس دەگەڕێتەوە مـاڵەوە، ژووری هـاوڕێكەی كە لە نهـۆمـی سـەرەوەيە، لەڕوونا كيدا پرشنگ دەدا. بە درێژايی شەو دەنگی نركە و ناڵەو نەعـرەتە و جيڕەی قەرەوێڵەی لێـوە دێ. پاشـان دەنگـی تەپەی پێ بەدرێژايـی و پانـايی ژوورەكە. هەمـديس نـووزە و هاوارهـاوار و نەعـرەتە و جيڕەجيڕی قەرەوێڵە. كـازانتزاكيس بەردەوام گـوێی لە هاوڕێكەی دەبێ كە هەناسەی قووڵ هەڵدەمژێ و دەنركێنێ و هاوار دەكا و پەنجەرە دەكـاتەوە، وەك بڵێـی خەريكبێ بخنكێ و پێويسـتی بەهەڵمژتنـی هەوا بێ. تاريـك و لێڵەی بەرەبەيـان، كـازانتزاكيس لەشەكەتيی خۆيدا خەو دەيباتەوە. بۆ بەيانی كە وەئاگا دەبێتەوە و

دەچێتە خوارەوە، دەبینێ ئانگیلیەس لەسەر مێزەکە دانیشتووە. شیرەکەی دەست لێنەدراو لەبەردەمیدایە. کازانتزاکیس بە بینینی ڕادەچڵەکێ، چونکە ڕەنگی مردووی لێنیشتووە، دەم و لێوی خۆڵەمێشیی دەچێتەوە و دەوری چاوانی شین هەڵگەڕاوە. کازانتزاکیس هیچ ناڵێ، واقوڕمــاو لەلایەوە دادەنیشێ و چــاوەڕێ دەبێ. بەڵــام ئەوەی لە ڕوخساری هاوڕێکەیدا دەیبینێ شکۆی کەسێکە کە هەوڵی وەدیهێنانی مەحاڵی داوە، ئەوەش ڕێك واتە شیعر نووسین.

ئەو بەسەرهاتەم بۆیە لێرەدا نووسییەوە تا لێکچوونی هەوڵی شیعر نووسین بە هەوڵ و پێکێشییەکانی ئەلیسا پێغەمبەر و ئانگیلیەس بۆ زیندووکردنەوە و ڕۆحبەرداکردنی مردوویەك بچوێنم… هەمان ترس و زەندقچوون، هەمان سپیەتیی ڕێها، هەمان دردۆنگیی و هەژان، هەمان مردوویی سەرکاخەز و نێو تابووت و هەمان خولیا بۆ زیندووکردنەوە و خوڵقان و وەدیهێنانی مەحاڵ. ئەوە وەهای ئەو شکۆ و بەرزەفڕیی و هەیبەتەی کە بنیادەم لە کاتی وەدیهێنانی ئەرکێکی ئەوەندە خەیاڵپڵاوانە و بێهوودە و ناکردەنی و تاقەتپڕوکێندا دایدەگرێ، شکۆیەك گەورەتر لە شکۆ دێرینەی پادشا و دەسەڵاتدار و فەرمانڕەوایان .. هەربۆیە لە خۆڕا نییە کە کەس وەك ئەو پادشا و دەسەڵاتدارانە ڕقێکی قووڵ و شاراوەی لە شاعیران نییە، دیارە کە دەڵێم شاعیر، مەبەستم لە شاعیرە بە مانای تەواوی وشەکە نەك شیعرچی و هەڵبەستوان